

Den här artikeln är inte menad, som en allmän båtsmanshistoria utan söker att visa fram vissa händelser och fakta som präglat ett båtsmanstorp mitt på ståtbygden.

En liten redogörelse om organisation och förordningar anses jag nödvändig för att få den rätta bakgrunden.

Krigsmakten på 1700-talet och början på 1800-talet organiserades genom det s. k. indelningsverket, där vissa bönder fick skicka till en knekt färdigrustad för armens räkning. Iven städernas befolkning fick på liknande sätt skicka knekter. I kusttrakterna gick dessa knekter i allmänhet till flottans rekrytering till s. k. indelningskompani. Men redan på 1820-talet började en viss stamanställning på fartygen, och båtsmän, som dessa knekter kallades, blev efterhand mer och mer reserver.

På 1880-talet ^{det} rekryterades inte längre de gamla båtsmansvakanserna och 1901 upphörde det helt.

Men Gödertad utrustade en båtsman. Det var några bönder rotsmens skattebönder, som fick hålla detta rusthåll. Det var bönderna på Gödertad 2, 3 och 6 vidare Ålgårstorp 1 samt de båda kyrkostämmorna Brogård och Spånggården sammanlagt 12 bönder, som utgjorde roten.

Man kan fråga sig hur det gick till att placera ut bönderna till roten? Så gott som alla de andra bönderna i Gödertad var friälsebönder under tilländaren Adrian Tripps ärvingar.

Det sista gånge båtsmansroten fungerat är 1916, då torpet rivits och jorden sålts. Sedan dess har rotennappan legat försvarad i en liten pappersrulle tillts jag för något år fann den och kunde läsa rotenns senare historia.

Äldst är roteboken, som är en avskrift av en gammal iönderstiken rotebok (rotmästarboken), vars första anteckning är från år 1827 från vilket är en längre protokollföring börjar där varje bonde väljes i tur och ordning med c. 2-åriga pauser. ~~och~~

rotmästare för roten № 164 Moberg.

Det första protokollet, som är ett förordnande lyder:
"I stället för Simon Andersson tillsattes och förordnas härmedelst till Rotmästare för Roten № 164 Moberg, såsom Sven Andersson № 1 Nygustaf, under skyldighet och rättighet författningarna förestriwa Vaxberg den 17 febr. 1827 Gyppe Caemisteen"

Härefter följer en lång uppräkninng av rotmästare hela 31 st. som avlöst varandra under 90 år

Namnet på bättsmännen under 1800-talet äro följande med tillägg av personliga handlingar i bättsmännens liv

1802. Copulerade Bättsmännen i Nonsa Hallands Comp. № 164 Anders Pakt och pigan Birka Andersdotter.

1816. Anställdes Elias Ambjörsson född 1796, och han copulerade den 26 juni 1817 med entkan Ingeborg Andersdotter.

1832. Anställdes Carl Pettersson Moberg född 4/6 1800.

1854. Tillträdde Berthold Johanson född 19/3 1836.

1875. Anställdes Anders Patter Johanson från Skobinge född 21/6 1852

1883. Anställdes Karl Johan Nilsson född 28/12 1859 och slutade den 27/2 1888, varefter ingen bättsman anställdes.

Behäffande rusthållf. ~~intiaffer~~ ^{bättsman} en förändring 1867. Tidigare skulle rotmännen ^{bättsman} till utvärta sin bättsman, men 1867 intiaffer en kontraktbunden förändring på vilken enligt Kongl. förordning av den 28 maj 1867. "Hädanefter för en bättsmannen roten sin bättsman med kappisch och s. tv. småpersedlar, eller skjortor, skumpor och skor, såsom samma Kädige Författning närmare bestämmer. För övriga persedlar, som roten frukallats från, erlägges en bestämd ersättning kontant."

Vid låga skiffesförhandlingare för byn under tiden 1858-1862 kom en över bättsmanörpet in i bilden. Skiffesmannen framställde att få flytta torpet, men belägarna ansåg detta onödigt utan merade att en förändring så gänsen för att få en mera regulär form kunde iucka

Bättsmanörpet var vid denna tid beläget på nuvarande Käragårds ägor. I huvudsak stann isten om Käragårds hus, men med en ~~avstånd~~ lång Vångs gräns mot gränsen till Rälfsby, en markskänning

ägarförmåga. Karet låg omedelbart öster om Karasjals nuvarande hus, där en brunns stället kallas Kergabuumroun, och öster Kergabyska.

Något hade dock hänt med skiftsberedningen för protokoll den 24 oktober 1859 säges. Vid återkallande av vår förvaltningsprotokoll 14-de 3 ~~ett~~ antecknad beqvän icande Båtsmanstorp, hava vi nu överenskommit att beivrade lägenhet förflyttas till vänstra sidan Karasjals väg i N:o 1 Högstorpens ägor (för skiftet) vid Högstorpens ägarens samtycke; samt att beträffande utredning ett beslut ~~ett~~ upprättat kunnat utöver dess nu inneharande ägarbelopp på de hemmans beträffande, som därför redas.

Det ovan relaterade skiftsbeslutet fick givets följande från myndigheterna, som näst sag till att Rotehållarna fullföljde sina skyldigheter. Protokollen från dessa sammankomster äro länge och tråkiga, ossa jag här håller mig till att referera kändiserna.

Den 7 juli 1864 hölls ett sammankommande hos en av rotehållarna Emanuel Larsson. ^{Enning} ~~Enning~~ ^{kommande} ~~kommande~~ ^{protokoll} ~~protokoll~~ ^{kommande} ~~kommande~~ och rotehållarna ^{var} ~~var~~ ^{skulle} ~~skulle~~.

De hade till de hänsyn till dels en memorial från kompani chefen kaptenadjutant G. Contersvædt, "att rotehållarna må tillåtas att till deras båtsman uppbygga hus", dels en resolution från Konungens Befallningsbefäva där det förordnes undersökning om möjlighet att på de Båtsmanstorp nya ägare anlägga ett båtsmanstorp.

De båda storielserna upplästes. Båtsman Moberg förmådde sig visserligen inredera torp, men ofta låg skiftet fäst ett förändrad läge n. 1500 ^{årens} ~~årens~~ bort, utan att byggnaderna blivit flyttade. Han framhöll också att nuvarande ägare av torpets förra jord, numera förtjudd Moberg beqväm kunna på gamla vägar mellan torpets byggnader och den nya jorden. Moberg påpekade också att orsaken till orsaken om att torpet måtte flyttas beror på att byggnaderna förfallit och skadats under de många år skiftet pågått, och yttan Moberg ~~var~~, att rotehållarna måtte tillåtas i nya samman uppföra fullgoda byggnader.

Rotehållarna förmådde: att de vid skiftsförvaltningen ~~var~~ ^{var} ~~kommit~~ ^{kommit}, att de gamla bostadshusen ej skole tillhållas förrän de äro

Emmanuel hade
emåla 00
ad det till
Larsson kall
Moberg

ni ägare

från stiftets fastställelse, och inte till är ännu förflutet, de, som
 njuta ^{af stiftet} äro upptagne med sina ^{älskade} flestare och sin jords ordnande för
 närvarand bestida den i deras tankar obestötta nybyggnaden. De äro till-
 vid beredvilliga att verkställa oenligtiga förbättringar för kyrkans be-
 gagnande till nästa år sommar."

Efter detta lag förklaringsmanen del på stiftets kyrkan och land-
 tinget om det den 29 sept 1862 fastställde stiftet oare inkämde att lats-
 manskyrkan före stiftet innehade.

Sten och sand samt jord - i □	11 ref: 10 st.	uppt. 6 ref 99 st. och 79 fot
is och odlingjord	- 80 st.	58 st " 18 fot
<hr/>		
Stilbramman i □	11 ref 91 st	uppt. 7 ref 57 st " 97 fot

ägorna efter stiftet äro flyttade till allmänna vägar (mellan Vår-
 bergs och Rolfstunga gårdsgårderna) i öster och söder sörgårdens
 genom Skaraböcker och i väster gräns till vägen. De nya ägorna äro för-
 strand till □ 14 ref 77 st: uppt. till 10 ref 37 st. och 88 fot
 eller i gamla upsmält 2 tunnland 20.2 kappland.

Det meddelas att denna jord är av särdeles god beskaffenhet,
 och att de gamla husen skola vara friska den gamla kornen borttagen äro
 3 är, räknat från stiftets fastställelse

Förklaringsmanen fortsatte sedan deltagarna förflyttat sig till kyrkan i den gamla kyrkan
 för översyn.

Balmanskyrkans byggnad - Man- och uthus i en länga - är
 av timmer på låg skåfot under balmatak. Huset är 13.2 fot bred,
 7 fot hög på väggarna och 47 fot lång. Därav är 18 fot korn-
 byggen till ^{finstuga} stuga och kammar och ^{förstuga} med spis och pekel-
 ugn och vind om inga skällare. Ladugården av timmer med skriften i
 stälpar innehåller fähus 2 lada och koga samt en vedbod. Längan
 är försvakt, skick, men för att kunna begagnas till nästa sommar
 behövs fjärd förbättringar ^{genom} här upptagne med de värden, som
 gemensamt godkändes.

Skorstenspipen i vinden är av vatten ständad och kostar
 lagning med reppning av hela muren 6 riksdaler.

~~Kyrkan~~ är byggnad därunder mellan stugan och fähuset förses

med lister över verkens samt omfattning till förtäring av drags
50 öre. Lörens till torvhuset och lozen repareras med en bräda
50 öre. Tvänne vindskedan fäles i östra gaveln, nya understöpp
och uppstötter i riksdalen. Yttre taket behövs dels lägga alldeles nytt
i mure sidan på 7 alnar närmast under skorstenen och 4 alnar vid
östra gaveln, dels repareras i andra ställen varsover byggnaden be-
höver behjälpas, till vilket allt utgår 60 Ltkb halmt, som kostar
med raft, quist och arbetslön i 70 öre tillkomma 18 riksdaler.

Sammantaget bristh för 26 riksdaler, som ännu ^{gär det} månader slut
bara vara stohjälpta, när skorstenen på det skick, färes för elden är
för hundra, och bristfälliga taket vid inlämnad nya vällar skada
visat i bemyndigad som utlösa.

Närvarande rotställarna medgiva alla nödvändighet med
bristens botande för hälsningarna, men under tvänne för Riksdal
med bitid i Emanuel Larssons församling att nybyggnad vare ett föredre
redan denna sommaren.

Takets alternativ, som valdes, set jag inte, men biskopsstämman
kom till sin nya plats och blef uppbyggd där. Ved man kan tänka
sig in, att de 12 rotställarna ganske snabbt flytted till torp, om
alla ställe upp den dag de kallades.

Liksom ^{litt} övriga utflyttade vid laga skiftet utgjick ersättning till
rotställarna för deras kostnad för torpets förflyttning. Sammantaget 112.82 rdr.

Efter detta tyktes roten arbeta långt tills 1883. Då utbröjs
en ny kontrovers med myndigheterna. Det komna en skarp erinran
från Landskansliet den 26 juli med order om att snarest fullgöra sin
roterings skyldighet, som varit ~~varant~~ sedan den 18 april. Rotställarna
förelägges vid vite 25 kronor för vardera, att inom 2 månader efter
erhalten skrift av detta beslut, hava för numera 164 Mobergs an-
skaffat och hos kongemästarer inställt behövis utbragt, försedd
med antagningskonkhatt i fyra exemplar samt präst- och lökare-
bevis.

Rotställarna insäga, att det var allvar, och ett kon-
takt med en ny biskopar bestod inom angiven tid. Den

nnye båtsmannen Pette Karl Johan Nilsson, som skulle tillträda den 15 september 1883. Han fick en luga av 32 kronor, och en ärlig lön av 4 kronor. Vedbränd ärligen av $1\frac{1}{3}$ famnar, varje famn 6 fot hög och 6 fot lång.

Karl Johan Nilsson blev ^{den 1 sept} uppskrifts för kompanischefen G. Gröndersvall för monstring. Nilsson utlygs och blev inskriverad i Norra Sjölands rotationsbåtsmanskompanis rullor under ^{N^o} 164 Moberg.

Den nye Moberg kan tydligen inte engassa sig på något köp för efter ett år avräga han sig hus och köp för 3 år från 14 mars 1885. Däremot trycks han kvarstå som rotens båtsman.

Roten sammankördes för att behandla den ovanliga situationen. Det beslutades att köpet med hus skall utvärderas i 3 år under följande villkor,

"Jord och hus uppskades på avrände efter 3 år från den 14 mars 1885, dock för avrändan den 1 nov detsamma luga boningshuset allt bebo.

Arendatorn skall i hert uteställa köstpläning, och vid avträdet ha en köstpläjt all jord som icke är igensädd för gräsbeväd. Han skall också varje år träda och gödsla minst $\frac{1}{2}$ tunnland, samt kösten innan avträdet i träden så rig, vilket uträde roten betalar.

Arendatorn får icke från köpet bortföra foder eller gödsel vid ansvar som lag bestämmer, värda jorden väl, ansvar för hus, utgå brandkodensättning därför, och utlämna dem i samma stich, som de nu emottagas, samt underhålla bäcken, betala ärligen osv.

Arendatorn får den gödsel, som nuvarande arendator skall utlämna tillika för tillträden arendator den kateväte, som finnes i köpet.

Alligen arendesumman mittio kronor betalas till rotenästaren varje år den 1 december. För arendets villkorns fullgörande och ärlige arendet ställs borger.

Sammankrådet beslut utlyga Anders Andersson till arendator. Arendekontakten förnyades ^{och} med 5 års intervaller.

År 1888 är roten åter vakant och rotställarna anmäla

såg till Båtsmanskompaniet att få erlägga stadgat vakansavgift
i stället för att välja ny båtsman.

Av detta följer en del stridigheter, men den sista en resolution
från Landskapsstyrelsen - ämbetet, bifaller ansökningen med följd att
roten N: 164 Moberg nu sättes på vakans i enligt med bestämmelsen i
Kungl. Majt: s närliggande kungörelse av den 13 juni 1887.

Man behöfver då Båtsmanskompaniet att fungera som rådgivare, men
Grund lag kvar till 1916, då jorden såldes och husen flyttades osv.

och använd
som väg
för följande

Det som i dag återstår av de båda båtsmanskompaniernas
är bevarade samt vid det sista laget en gammal pikt.

Asterisk ut de följande uppgifter.